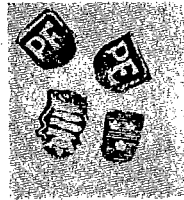

9.
Anders Ekman,
Karlskrona
1800-1801

10. P E
Laholm
efter
1754

gjutare i Laholm under den tid kontrollen var obligatorisk. Då årsbokstav saknas, skulle ett fastställande av mästarsens namn erfordra en genomgång av taxeringslängderna för mer än ett hundra år — ett ganska tidsödande arbete. Hur kontrollstämpelein kunnat bli påslagen utan att detta protokollförts är för mig en gåta. Att det ej är fråga om någon förfalskning är jag nästan alldeles säker på därför att hittills alla med falskeligen påslagna stämplat påträffade föremål varit stämplade med kända mästarsens stämplat, ofta förekommande i marknaden och därför ej väckande några misstankar. Att förfälska stämplat för ett enda litet föremål kan ej vara lönande och några andra arbeten med avbildade stämplat har jag ej sett varken före eller efter auktionen ifråga.

Skulle jag lyckas samla in ytterligare några mindre kända stämplat, kanske jag kan

återkomma med flera bilder. Antikvitetsaffärerna äro dock f. n. ej väl sorterade varför jag utan samlarkollegers hjälp säkert ej får många nyheter att komma med. Om det finnas samlare intresserade av ett stämplatbytte, vore jag tacksam om de ville kontakta mig för ev. erforderlig demonstration av förfarandet med tagandet av ett avtryck. Det är enklare än man tror och inga verktyg äro erforderliga. Det tar bara fem minuter och det kan vara nyttigt att veta vilken stämplatbild en mästare brukat använda. Ett »talande vapen» underlättar ofta en identifiering, då mästarsens initialer äro oläsliga.

Ät föreningsmedlemmar vilka i sin samling hava alster av för dem okända mästarsens, lämnar jag gärna gratisuppgifter om mästarsens namn, verksamhetsort och föremålets tillverkningsår under förutsättning att jag får taga avtryck av stämplat vilka jag ej har i min samling och vilka ej äro avbildade i ingenjör Löfgrens arbeten.

OM STÄMPLING AV TENN

Något mera om tenngjutaren ANDERS EKMAN i Karlskrona

Av Johan Möller

Med anledning av min artikel under rubr.: »Några hittills okända tennstämplat» i nr 11—12 i »Samlarntytt» för 1965, har antikvarie Gun Vilstadius i Blekinge Musei- och Hembygdsförening i Karlskrona haft vänligheten att ringa upp redaktör E. Kjellberg för att bedja honom meddela mig, att vissa uppgifter om tenngjutaren Anders Ekman finnas införda i Blekingeboken 1965.

Ur artikeln ifråga under rubriken »Tenngjutare i Karlskrona och Karlshamn av Gun Vilstadius» återger jag här vad som säges om A. Ekman och hans företrädare S. Renström.

»Ekman, Andreas: ej påträffad död i någon av Karlskrona församlingar. Gift 1799 8.6 med Charlotta Catharina Rabin (änka efter tenngjutaren S. Renström). Han var bosatt i kv. Taube, Arklimästaregatan 7—9 åren 1804—1809, står i mantalslängderna som kronometallgjutaregesäll och säges år 1805 vara 41 år gammal. Ekman avled sannolikt 1810, ty året därpå återfinnes änkan i mantalslängderna bosatt i kv. Hektor, N. Skepparegränd 5».

Dessa uppgifter äro kompletterade med ett fotografi av Anders Ekmans stämplat, både de små obligatoriska och den stora engelstämpelein inslagen två gånger med A:Ekman och därunder C:Crona i var sin ram mellan engelstämplaterna. Årsbokstaven Q 2 anger år 1798. Kontrollstämpelein finnes inslagen under årsbokstaven.

»Renström, Samuel: död i Karlskrona stadsförsamling 1797 23.12 — 51 år gammal, avlade bureid i Karlskrona 1782 2.12. Gift 1785 den 11.1 med Charlotta Catharina Rabin (död 1835 19.4 — 77 år gammal, omgift med tenngjutaren A. Ekman), med

vilken han hade 8 barn. 1790 fick Renström fasta på gården i kv. Adlersten, Drottninggatan 39.»

I Kontrollverkets arkiv omnämnes Samuel Renströms verkstad under åren 1782—1800.

Vid närmare granskning av anförda data finner man

1. att Anders Ekman förestått Renströms änkeverkstad under tiden 23 december 1797—8 juni 1799 och sedan — som jag förmodat — övertagit den,

2. att de i artikeln avbildade stämplaterna hava samma utseende som de av Sam. Renström brukade, men med initialerna S R utbytta mot A E — vilket icke var ovanligt då en verkstad bytte ägare,

3. att årsbokstaven Q 2 för 1798 tyder på, att stämpling i änkeverkstaden icke enligt gängse bruk skett med den avlidne mästarsens stämplat, utan med mästarsensvensens stämpelein, vilket stred mot reglerna,

4. att den magistratsperson, som utfört kontrollen och slagit på kontrollstämpelein icke uppmärksammat utbytet av initialerna i mästarsensstämpelein eller ej brytt sig om att i arbetsboken notera ändringen i verkstadsägarrens namn,

5. att någon sådan ändring ej heller skett efter änkan Renströms giftermål med Ekman, vilket haft till följd att Kontroll-

kontoret i Stockholm ej blivit underrättat om de ändrade förhållandena och därför fortsatt med att lägga upp nya kontrollhandlingar för den avlidne Sam. Renström samt slutligen

6. att Ekmans rörelse med säkerhet upphört år 1800, emedan han jämte hustru i mantalslängderna för år 1801 återfinnes som inneboende i kv. Dahlberg hos traktören Isaac Dahlberg och ej i kv. Adlersten, där han var skriven år 1800 — den gård som tillhört Renström och där verkstaden troligen varit inrymd.

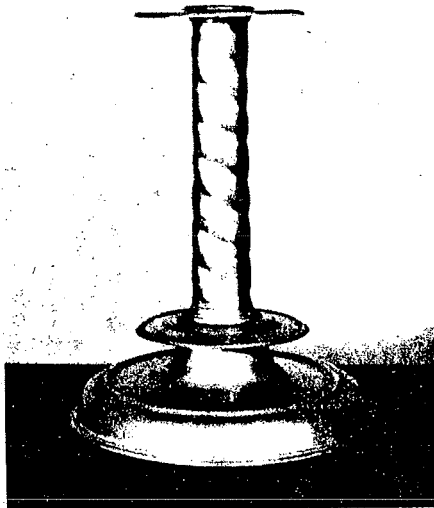
Anledningen till flyttningen får väl tolkas så att de åtta barn som Renström efterlämnat skulle få ut sina andelar i arvet efter fadern, att Ekman ej kunnat lösa ut dem med kontanter och gården med verkstaden fått säljas.

Mitt antagande att Ekmans verkstad, på grund av underlåtenhet att kontrollstämpla, blivit stängd av myndigheterna har sålunda beklagligtvis varit felaktigt men på grund av de under punkt 3—5 anförda omständigheterna förklarligt.

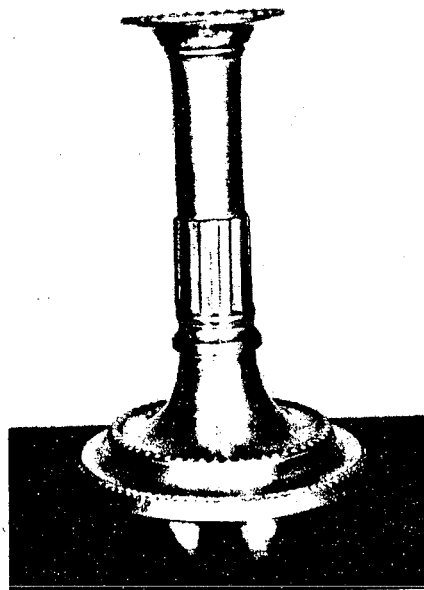
Ekmans fall är egentligen ganska tragiskt och i viss mån typiskt för den tiden. Porslinet och fajansen hade i stor utsträckning börjat tränga ut tennet. Ekmans framtidsutsikter voro ej de bästa — han hade en

sedan år 1778 i staden väl inarbetad och skicklig konkurrent i Mathias Rundqvist. Anskaffandet av nya verktyg och inventarier skulle kräva avsevärda belopp och kanske medföra skuldsättning. Det angivna yrket »kronometallgjutaregesäll» tolkar jag så att Ekman tagit tjänst som metallgjutare hos Kronan med en kanske mindre, men säkrare inkomst än han kunnat räkna med som nybliven mästare i en på tillbakagång varande yrkesgren.

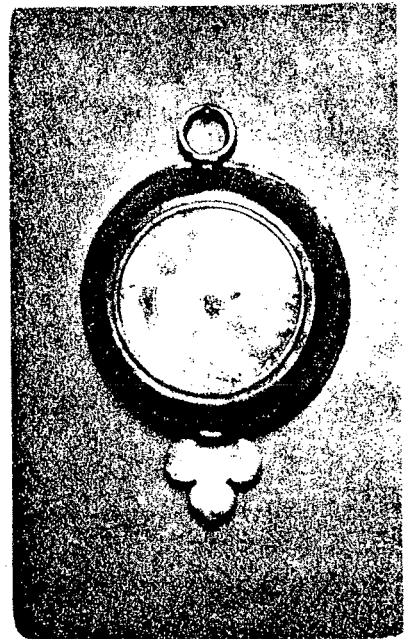
I 1800-talets början funnos flera tenngjutare, vilka hade svårt att försörja sig. Så hade Carl Fredrik Qusowski, mästare i Gränna 1791—1800 ingen nytillverkning efter nämnda år och klagade bittert vid ett skråsammanträde i Jönköping över de svåra tiderna. Eric Råberg, mästare i Uppsala 1800—1809, återfinnes som gesäll år 1821 hos Carl Lemon i Stockholm. I Uppsala hade Johan Eric Schult redan år 1775 öppnat verkstad och verkade där till 1820. Han kunde tydligen ensam förse staden och dess omgivning med de erforderliga varorna, varför något större »livsrum» ej fanns för Råberg. Tennets tid som bruksvara led mot sitt slut och blev definitivt avslutad vid sekelskiftet 1900. Numera upplever tennet en ny glansperiod, dock endast som samlar- och penningplaceringsobjekt.

C. P. Radde, Halmstad 1698.

A. Ekman, Karlskrona 1800.

Johan Lang, Stockholm 1711.

Foto: Författaren.